

**MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA**  
**PREVENTIVA EFECTUADA AL C/ SANT PERE MITJÀ,**  
**73-87, 54-62 (CIUTAT VELLA, BARCELONA)**  
**Codi MHCB: 074/08**

Data de la intervenció: 16 al 20 de juny de 2008.

Meritxell Nasarre Solans  
Barcelona, Octubre 2010

## **ÍNDEX**

- 1. Fitxa tècnica**
- 2. Situació de la intervenció**
- 3. Motivacions i objectius de la intervenció**
- 4. Notícies històriques i intervencions anteriors**
- 5. Metodologia**
- 6. Descripció dels treballs realitzats**
- 7. Conclusions**
- 8. Bibliografia**

## **ANNEXES**

### **Repertori estratigràfic**

#### **Documentació gràfica**

- **Documentació fotogràfica**
- **Documentació planimètrica**

**FITXA TÈCNICA**

<b>NOM DE LA INTERVENCIÓ</b>	C/ Sant Pere Mitjà, 73-87, 54-62
<b>UBICACIÓ</b>	Ciutat Vella (Barcelona)
<b>COORDENADES UTM</b>	X: 431434 m Y: 4582473 m Z: 9,80 m.s.n.m.
<b>CONTEXT</b>	Zona urbana
<b>TIPUS D'INTERVENCIÓ</b>	Preventiva terrestre
<b>CLASSE D'ACTIVITAT</b>	Control i excavació
<b>DATES D'INTERVENCIÓ</b>	16- 20 de juny de 2008
<b>PROMOTOR</b>	Fecsa-Endesa
<b>EQUIP TÈCNIC</b>	Direcció: Meritxell Nasarre Solans

## **2. Situació de la intervenció**

El seguiment arqueològic que s'ha efectuat, i del qual presentem la memòria, s'ha portat a terme al nucli antic de Barcelona, concretament al barri de Sant Pere, un indret amb terrenys quaternaris.

El terme municipal de Barcelona se situa bàsicament sobre una superfície gairebé plana (el Pla de Barcelona). El Pla de Barcelona és limitat per la Serralada de Collserola, i a migjorn, per la falla que segueix, ran de mar, des de Garraf i el turó de Montjuïc que és el punt més elevat, pels turonets dels Ollers, del Tàber, de les Fazies, de la Bota, fins el turó de Montgat, més enllà del Besòs.

La falla, originada al moment de la fractura del Massís Catalano-Balear, dibuixà el que, a grans trets, havia de ser la costa catalana. Per això, el pla inclinat del peu de Collserola és de basament paleozoic i d'estructura tabular, havent estat afectat per tots els moviments orogènics alpins. En el miocè i el pliocè, damunt del sòcol paleozoic se sedimentaren dipòsits marins, dels quals són testimonis el seguit de turons suara anomenats. El Pla, que des de Collserola va baixant suaument i d'una manera regular, en el punt de contacte entre la Ciutat Vella i l'Eixample, es produeix una ruptura de continuïtat amb la presència d'un salt o esglaó d'uns vint metres, clarament visible en la morfologia urbana. Aquest tall va ser aprofitat per la defensa, recolzant-hi les muralles, o per a l'economia, instal·lant a les Moles diversos molins aprofitant el sallent. De l'esglaó cap a mar ja no hi ha sòcol de llicorella ni de granit, sinó un mantell al·luvial format per les aportacions de les rieres, dels torrents, dels deltes dels rius veïnals i el corrent litoral.

Així doncs, el Pla es pot dividir en tres sectors: El Pla inclinat, els turons arran de mar, i el pla de baix, que correspondria a la zona compresa entre l'esglaó i el mar. En aquest sector hi dominen materials al·luvials més fins aportats per rieres, torrents i les aigües d'escorrentiu que baixen de la serra i, també, dels corrents marins.

Des del punt de vista urbanístic la ciutat de Barcelona consta de diverses àrees. Prop del mar i dominat al sud pel gran promontori de Montjuïc hi ha el

nucli antic, on la ciutat restà reclosa fins a la desaparició de les muralles durant el segle XIX. Aquest espai inclou, d'una banda, un nucli central anomenat barri gòtic que correspon a la primitiva ciutat romana i, de l'altra, un seguit de ravals situats al seu voltant que es van formar en època medieval, i que més tard quedaren inclosos dins el perímetre de les muralles aixecades al segle XIII. Aquestes viles noves són els actuals barris coneguts amb els noms de les esglésies que els centralitzen: del Pi, de Santa Anna, de Sant Pere, de Santa Maria del Mar i de la Mercè. Els darrers sectors del nucli antic de la ciutat, és a dir la Rambla i el Raval (on es localitza la zona estudiada), varen començar a ser urbanitzats quan quedaren inclosos dins del tercer recinte fortificat que es bastí al llarg de la segona meitat del segle XIV.

Al nord de la ciutat antiga s'estén l'Eixample, una àmplia zona quadriculada planificada a la segona meitat del segle XIX, segons el pla d'Ildefons Cerdà, un cop s'havien enderrocat les muralles que encerclaven la ciutat i que oprimia el seu desenvolupament.

### **3. Motivacions i objectius de la intervenció**

El seguiment arqueològic de la present memòria es va originar arran d'una obra promoguda per l'empresa FECSA ENDESA per tal de realitzar una estesa de cable subterrani ( llicència municipal:FECZE0282314) de baixa tensió. Com que l'àrea afectada forma part d'una Zona d'Interès Arqueològic i d'alt valor històric de la ciutat de Barcelona, es va plantejar la necessitat de realitzar una intervenció arqueològica preventiva.

El control arqueològic de l'obra s'encarregà a l'empresa de gestió arqueològica ATICS, S. L., i l'arqueòloga Meritxell Nasarre en va assumir la direcció tècnica. Els treballs de control es dugueren a terme els dies 16 i 20 de juny de 2008, sota la supervisió del Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona. Pel que fa als treballs de la realització de la rasa i d'estesa de cable, van ser executats per l'empresa CILL.

Amb el seguiment arqueològic, es pretenia, d'una banda, localitzar i documentar possibles restes patrimonials que poguessin veure's afectades per l'actuació urbanística, i, de l'altra banda, i relacionat amb la primera, obtenir la màxima informació possible de l'àrea afectada per tal de complementar els estudis realitzats fins a l'actualitat.

En concret, i pel que fa a la intervenció arqueològica que ens ocupa podem dir que:

- Es troba al *suburbium* de la ciutat romana de Barcino .
- Està inclòs dins el recinte emmurallat construït en època medieval
- Forma part de l'àrea ocupada per edificis de la ciutat medieval, en un indret urbanitzat a partir dels segles XI-XII.
- Es troba a l'entorn de la necròpolis de l'església de Sant Pere.

Els objectius immediats es centren doncs en recuperar les possibles restes arqueològiques que puguin aparèixer durant la realització de les obres per a la instal·lació d'uns cables de baixa tensió.



ciutat, a banda i banda de l'antiga via d'accés, la Via Augusta, que desembocava al *cardo maximus* de la ciutat pel nord-est.

El nucli originari del barri l'hem de situar al voltant del monestir de Sant Pere de les Pueles, fundat cap el 945 pel comte Sunyer de Barcelona al costat d'una antiga capella dedicada a Sant Sadurní. Les monges gaudien de privilegis com l'explotació del Rec Comtal, tant per ús d'irrigació com industrial.

El desenvolupament poblacional fou bastant ràpid i, ja al segle XI es parla de Sant Pere com una de les *vilanoves* crescudes al voltant de l'antic nucli romà, basada en una economia agrícola i ramadera, similar a les *vilanoves* dels Arcs, de Sant Cugat o Sant Pau, a diferència de les de Santa Maria i Bòria, més properes a la línia de costa i dedicades a l'activitat comercial i portuària. Aquest ràpid desenvolupament l'hem de vincular a la bonança agrícola que es viu entre els segles X i XII, fenomen al qual més tard haurem d'afegir el creixement comercial del segle posterior.

És en aquest període que es portà a terme una obra d'infraestructura que tingué una gran importància en el desenvolupament del barri: a iniciativa del comte Mir es va construir el Rec Comtal, molt probablement aprofitant el traçat d'un dels antics aqüeductes romans (sabem que ja existia el "*rego de Miro Comite*" l'any 986).

També es van configurant altres fundacions religioses com ara el convent de Sant Caterina, el de Sant Agustí, el de Jonqueres i el de Sant Joan.

L'aparició d'aquestes *vilanoves* va comportar la necessitat de construir un nou recinte emmurallat per a protegir-les (el recinte de la muralla romana havia quedat sobrepassada pel creixement demogràfic). Així doncs, durant la segona meitat del segle XIII s'inicià la construcció de la nova muralla. Entre 1286 i 1295 la Vilanova de Sant Pere fou incorporada al nou recinte emmurallat.

La tradició artesana tèxtil de la zona de Sant Pere i la proximitat del Rec Comtal feren que durant la segona meitat del segle XVIII s'hi instal·lessin gran quantitat de fàbriques d'indianes, malgrat que inicialment no van ocupar edificis que els



anessin destinats específicament, sinó que es realitzaren reformes i ampliacions dels edificis d'habitatges per a encabir-hi els nous processos industrials. La manca d'espai al barri, però, en un context d'augment demogràfic i densificació a la ciutat, jugaren a favor del barri del Raval, que tenia més espais lliures. És per això, que a partir del segle XVIII la indústria tèxtil moderna passarà a ubicar-se al Raval, que pren el relleu a Sant Pere, on hi quedaran els antics tallers tradicionals; aquests establiments es van anar desmantellant al llarg del segle XIX.

Durant el segle XIX i primera del segle XX, el barri de Sant Pere va ser objecte de grans canvis que en modificaren en bona part la seva fesomia: antics cementiris parroquials i d'altres espais esdevingueren en places públiques, pels processos de desamortització de la primera meitat del segle XIX, per l'enderrocament de les muralles el 1854 i per la política d'obrir nous carrers més amples i rectes a la ciutat antiga (carrer de la Princesa, entre 1851 i 1853, i la Via Laietana, entre 1908 i 1913).

### **Intervencions anteriors**

L'activitat arqueològica realitzada en el barri de Sant Pere ha estat constant en els últims anys, aquesta va molt lligada a la remodelació urbanística a la que està immers el barri, aquestes han aportat força dades sobre l'evolució històrica de la ciutat de Barcelona en el decurs del temps.

En primer lloc cal destacar la intervenció efectuada a l'avinguda de Francesc Cambó (1984-1985), aquesta va consistir en una sèrie de sondejos per tal de determinar la viabilitat o no de construir un aparcament subterrani sota l'avinguda. Es va documentar l'ocupació de la zona per una necròpolis de tombes d'inhumació durant el baix imperi, fins a una data desconeguda, però probablement anterior al segle X. A partir d'aquí, no aparegueren testimonis d'una ocupació continuada de l'àrea fins a la baixa edat mitjana, moment a partir del qual es té constància d'habitació de la zona fins a l'actualitat (GRANADOS, 1989).

Amb motiu d'unes feines de rebaixos i moviments de terres al carrer Fonollar, núm. 13, l'any 1998 s'hi va portar a terme una intervenció de control arqueològic. En la zona que ja es va trobar rebaixada, al nord del solar, es van localitzar estructures i nivells d'època romana: la fonamentació d'un pilar, un enterrament de *tegulae* a doble vessant i les restes d'un possible forn. Al sud del solar es va realitzar un sondeig manual en què es documentaren diferents fases d'ocupació, des del món romà (un nivell d'argiles del segle II d. C. i una possible sitja) a l'actualitat, passant per l'època medieval (un parell de murs i uns nivells de preparació del terreny que amortitzaven un retall del segle XIV) i per la moderna (diversos paviments, clavegueres, un mur amb una arcada tapiada i el conjunt de nivells d'ús i fonamentació del mur) (PIERA, 1998)

També cal destacar la intervenció realitzada C/Jaume Giralt i C/Fonollar (octubre-novembre de 1998) on en motiu de la construcció de dos nous habitatges que van suposar l'enderroc dels immobles 14-38 del C/ Fonollar, 2-6 del C/ Arc de Sant Cristòfol i 13-41 del C/ Jaume Giralt. La intervenció va consistir en fer un seguit de sondejors que van permetre identificar diverses estructures d'època moderna i contemporània relacionades amb l'activitat artesanal del barri, part d'un edifici medieval (segles XIV-XV) situat al subsòl dels immobles 14-16 del C/ Fonollar, i les restes d'una foneria del gremi de mestres cobrers, llauners i fonadors d'època moderna (segles XVIII-XIX) situada al núm. 14 del C/ Arc de Sant Cristòfol.(ALVARO, 1999)

A l'any 2000 al solar Jaume Giralt núm. 4-10 es realitza una excavació que ve motivada per la situació del solar dins de la zona afectada pel P.E.R.I del sector oriental. Com a resultat es van documentar una sèrie de murs d'època moderna-contemporània amb una estratigrafia bastant uniforme sense material ceràmic. (HUERTAS, 2000)

A l'any 2001 es reprenen les tasques arqueològiques en la mateixa avinguda Cambó, en aquest cas l'excavació va permetre documentar un seguit d'estructures modernes (fonamentacions i canalitzacions) relacionades amb els edificis enderrocats a l'hora de dur a terme l'esmentat projecte arquitectònic. A més, es van descobrir diversos murs i dipòsits d'època medieval, alguns dels

quals podrien haver format part de construccions relacionades amb tasques d'horticultura associades a la comunitat dominicana del convent de santa Caterina. Per últim, va aparèixer alguna estructura tardoromana que amortitzava algun dels enterraments que haurien format part de la necròpolis baiximperial. (BORDAS, TORRES, 2006).

A la zona del mercat de Santa Caterina també s'han portat a terme diverses intervencions. A l'any 1999 es van excavar les restes de l'antic convent de Santa Caterina, així com restes d'una necròpolis baix-imperial (AGUELO, HUERTAS, 2002). Poc després es va iniciar una excavació al solar de l'antic mercat de Santa Caterina, motivada per les obres de remodelació de l'edifici del mercat. La intervenció arqueològica va permetre documentar una primera ocupació de l'àrea durant el bronze inicial (amb la presència d'un enterrament doble d'inhumació i un parell de sitges), una segona fase durant l'alt imperi (aparegué un possible centre productiu d'àmfores), una tercera fase entre els segles IV i VI d. C., en què es documentà una necròpolis (amb enterraments en fossa simple, *tegulae* a doble vessant, àmfores i edificacions de caràcter funerari), i, finalment, l'evolució de l'església i convent de Santa Caterina durant l'època medieval i moderna (AGUELO, HUERTAS I PUIG, 2003).

La localització, al nord del solar de Fonollar núm. 13, d'una tomba romana va generar una excavació arqueològica l'any següent. Durant els treballs es posà de manifest l'existència d'una continuïtat d'ocupació a la zona. Així, es van documentar habitatges del segle XIX i principis del XX, un nivell de terraplenament del segle XVIII, un pou de la baixa edat mitjana i diversos moments d'ocupació d'època romana tardana: un nivell de terraplenament de la segona meitat del segle IV d. C., una necròpolis posterior a aquest terraplenament (amb tombes de *tegulae*, tombes amb fossa i tombes sense) i, també posterior a la segona meitat del segle IV, una anivellació del terreny que amortitzava la zona com a necròpolis i un gran retall, potser per extreure argiles. (FABREGAS, 2002)

Al C/ d'Allada-Vermell a l'any 2002 es van realitzar una rasa fins a la meitat sud del carrer amb la finalitat d'instal·lar el tub de les escombraries pneumàtiques. Es van documentar restes d'època baix-medieval fins a època moderna-contemporània. (HINOJO, 2002).

El mateix any al solar del C/Fonollar cantonada amb C/Gombau es realitzen d'un seguit de rases longitudinals que van permetre documentar les fonamentacions de l'edifici que fins aleshores ocupava aquest solar i un seguit de voltes corresponents a les cobertes d'unes grans cisternes d'època moderna. A la part més occidental del solar es va documentar un nivell de rebliment amb gran quantitat de ceràmica del segle XVIII que amortitzava estructures molt arrasades d'un edifici anterior.(HUERTAS, 2003)

Projecte d'infraestructures troncal des del carrer Carders a la central de RSU, als voltants del mercat de Santa Caterina (2002 - 2004). En el context del projecte d'infraestructures troncal des del carrer Carders a la central de RSU, als voltants del mercat de Santa Caterina les nombroses intervencions arqueològiques que s'hi ha realitzat han permès aportar coneixements sobre l'evolució urbanística d'aquest sector. D'època tardorromana s'ha pogut estudiar l'estructuració de la necròpolis, situada a l'exterior de les muralles, a banda i banda d'un important eix viari, el brançal de la Via Augusta, fossilitzat en els actuals carrers de Corders i Carders. D'època altmedieval es varen documentar algunes estructures excavades en el subsòl, interpretades com a sitges i amortitzades com a abocadors. La seva existència indica una ocupació sistemàtica d'aquesta zona a partir dels segles X - XI. Amb una cronologia baixmedieval (segles XIV-XV), han estat localitzats diversos murs anteriors a l'antic parcel·lari. Es tracta de les primeres evidències de la urbanització en aquesta època i demostren l'existència d'una trama urbana a la zona, aspecte recolzat també per la troballa de dos casals gòtics. D'època moderna es va identificar un casal senyorial dels segles XVII i XVIII, espai que posteriorment fou radicalment modificat amb la construcció del parcel·lari del segle XIX. D'altra banda, també es va poder documentar l'evolució constructiva de l'edifici del convent de Santa Caterina fins al segle XIX. En aquest mateix context cal assenyalar la intervenció arqueològica efectuada al solar del Pou de la Figuera,

que va permetre evidenciar les construccions corresponents al parcel·lari dels segles XVIII i XIX, quatre estructures excavades en el subsòl que formarien part d'un poblat a l'aire lliure del Bronze Inicial, així com també una fossa funerària que indicaria l'existència d'una necròpolis relacionada possiblement amb aquest assentament ( AADD, 2005).

Al llarg dels anys 2006-2007 es van realitzar tres actuacions en el sector del Pou de la Figuera, en l'espai comprès entre els carrers Carders, Jaume Giralt, Sant Pere Més Baix i Metges i Montanyans. Les excavacions realitzades han permès la documentació de l'antic parcel·lari dels segles XVIII-XIX i de part del teixit baix-medieval dels segles XV-XVI. També cal esmentar la presència d'una necròpolis romana, probablement d'època tardoantiga o alt medieval situada en la zona més pròxima del carrer de Sant Pere Més Baix . (PUJADES, 2007)

## **5. Metodologia**

Per tal d'aconseguir els objectius marcats, cal seguir una metodologia sistemàtica i adequada. En relació amb la metodologia de registre, la seqüència estratigràfica s'estableix per a entendre la formació, delimitació i estructuració dels estrats i la seva possible posterior destrucció. De la mateixa manera, ajuda a interpretar els diferents processos sedimentaris i postdeposicionals que han tingut lloc en aquest espai. Amb aquests pressupostos, s'ha establert un registre detallat dels diferents estrats que configuren la zona excavada, utilitzant a tal efecte el sistema d' Unitats Estratigràfiques (U. E.) dissenyat per E. C. Harris (Principles of Archaeological Stratigraphy, 1979), que permet analitzar de forma individualitzada cada una de les incidències que afecten la seqüència estratigràfica. S'ha realitzat una fitxa descriptiva de cada Unitat Estratigràfica. En ella es registren tots els paràmetres que permeten la seva correcta identificació i descripció: la ubicació en el jaciment, les seves característiques físiques, la situació en les plantes i seccions i la posició física respecte a la resta d'unitats estratigràfiques amb les quals es relaciona.

La identificació d'UE. s'estableix mantenint l'ordre d'aparició durant el procés d'excavació i es realitza utilitzant una clau, en aquest cas, de tres o més dígits, començant tota la seqüència numèrica en el 100 (nivell superficial), segons els sectors diferenciats. Aquest sistema s'ha emprat amb la finalitat d'evitar qualsevol alteració de la seqüència numèrica o un altre tipus d'interferència en el cas d'una estratigrafia complexa.

La documentació es completa amb un registre gràfic detallat, que inclou la fotografia convencional.

El sistema de treball utilitzat va ser l'habitual en aquest tipus d'intervencions va combinar l'ús del martell pneumàtic amb l'excavació manual adreçada al descobriment de les restes que podien aparèixer.

## **6. Descripció dels treballs realitzats**

Obra de canalització en rasa per instal·lar un nou cablejat elèctric de baixa tensió, per donar servei a un edifici d'obra nova. Comprenia un tram total de 59 m entre els números 73-87 i 54-62 del carrer Sant Pere Mitjà (Figura 1).

L'actuació arqueològica se centrà, per una banda, en el control visual de la realització del tram de rasa per part de l'empresa adjudicatària i, per altra banda, en l'excavació manual per part de la direcció tècnica quan les característiques del sediment extret així ho exigien. La obertura es va fer amb martell pneumàtic i l'excavació de manera manual.

Les obres s'iniciaren el dia 4 de juny i van concloure el 10 del mateix mes. El dia 4, es va començar a obrir davant de número 83 (solar per un nou edifici de 12 habitatges i un local comercial) del C/ de Sant Pere Mitjà.

A efectes pràctics, la direcció tècnica considerà oportú atorgar el recorregut dels 59 metres el mateix número de rasa (Rasa 1) pel fet que les característiques de l'estratigrafia eren idèntics als diferents trams de la rasa. Tot i així, el recorregut es va fer amb l'obertura de tres cales.

Cala 1: Cala de 0,6X3,3 metres situada al C/ Sant Pere més Baix. Té una orientació SO-NE i se situa paral·lelament a l'actual línia de façana. La seva estratigrafia queda tallada en aquest tram per un altre servei elèctric anterior que discorre en el mateix sentit que la cala.

Cala 2: Cala de 0,6X3,7 metres situada al C/ Sant Pere més Baix. Té una orientació SE-NO i se situa perpendicular a l'actual línia de façana. La seva estratigrafia queda tallada en aquest tram per un altre servei elèctric anterior que discorre en el mateix sentit que la cala.

Cala 3: Cala de 0,6X1,4 metres situada al C/ Sant Pere més Baix, davant del número 83. Té una orientació SO-NE i se situa paral·lelament a l'actual línia de façana.

L'estratigrafia constava d'un nivell de paviment (U.E. 100) format per lloses de ciment de 30 cm. d'amplada, 60 cm. de llargada i 7 cm. de gruix. La preparació de paviment (U.E. 101) de formigó variava una mica segons el tram de la rasa i oscil·lava entre 34 i 38 cm de potència en total. Per sota un nivell

de sorres de color marró (U.E. 102) fort barrejat amb sauló de (20-25 cm.) que cobria un nivell d'aportació de sorres de color marró fort barrejat normalment amb elements actuals com escombraries i restes de runa constructiva d'entre 45 i 70 cm.



## **7. Conclusions**

Aquesta intervenció arqueològica, realitzada al carrer Sant Pere Mitjà, tenia com a fites descobrir i documentar possibles restes arqueològiques conservades durant les obres que l'empresa FECSA-ENDESA tenia previst d'efectuar per a la realització de la canalització en rasa d'una línia elèctrica subterrània de baixa tensió.

En aquest sentit, i com ja ha quedat reflectit a l'apartat anterior, hem de concloure que els resultats han estat negatius. D'una banda, un dels elements que més ha condicionat el volum nul de dades arqueològiques obtingues ha estat l'escassa profunditat on s'ha instal·lat la canalització (60 cm). A això se li ha d'afegir la presència d'altres serveis (electricitat), instal·lats amb anterioritat i que mantenien una cota similar a la requerida per a aquesta obra; i també el fet de tractar-se d'una excavació preventiva de caràcter molt localitzat i parcial. En definitiva, ha resultat impossible documentar algun tipus de resta constructiva relacionada amb l'ocupació romana, medieval o moderna, que sabem que en el passat es produí en aquest sector de Barcelona, i per tant només podem afegir que els resultats d'aquesta intervenció difícilment poden aportar respostes als interrogants plantejats al voltant del poblament i l'urbanisme de la ciutat al llarg d'aquestes etapes de la seva història.

## 8. Bibliografia

AA. VV. 1969-1980. *Gran enciclopèdia catalana*. 15 vol. Edicions 62 – Enciclopèdia Catalana, S. A. Barcelona.

AA. VV. 1982. *Gran geografia comarcal de Catalunya. Volum 8: El Barcelonès i el Baix Llobregat*. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

A. A. V. V. 1993. "Intervencions a Barcino (1982-1989): Avinguda de Francesc Cambó", *Anuari d'intervencions arqueològiques a Catalunya: Època romana Antiguitat tardana*, Barcelona.

AA. VV. 2001. *La construcció de la gran Barcelona: l'obertura de la Via Laietana 1908-1958*. Museu d'Història de la Ciutat. Barcelona.

AA.VV. 1997. *Els barris de Barcelona. Vol.1: Ciutat Vella i Eixample*. Enciclopèdia Catalana. Barcelona

ALCUBIERRE, D.; CAMARASA, V.; FERRER, C.; HINOJO, E.; MATAS,O.; MEDINA, E.; PIERA, J.; ORRI, E.; SÁNCHEZ, J.; i SUAUI, L. 2005. *Memòria de la intervenció arqueològica del projecte d'infraestructures troncal (RSU) des del carrer Carders a la central de RSU, en el Mercat de Santa Caterina, al Districte de Ciutat Vella, de Barcelona*. Lliurat al Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya. Inèdit.

AGUELO, J. i HUERTAS, J. 2002. *Informe del treballs arqueològiques a la zona de Sta. Caterina. Agost – octubre de 2002*. Lliurat al Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya. Inèdit.

AGUELO, J.; HUERTAS, J.; PUIG, F. 2003. "El convent de Santa Caterina de Barcelona: L'aportació de l'arqueologia" a *Actes del II Congrés d'Arqueologia Medieval i moderna a Catalunya. Actes*. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval. Sant Cugat del Vallès. Pàg. 78-86.

ALVARO, K.; PADILLA, I. 1999. *Informe preliminar dels treballs realitzats a la intervenció arqueològica dels carrers Fonollar i Jaume Giralt de Barcelona*. Lliurat al Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya. Inèdit.

AMADES, J. 1984. *Històries i llegendes de Barcelona. Passejada pels carrers de la ciutat vella. Volum II*. Edicions 62. Barcelona.

- BALAGUER, V. 1865. *Las calles de Barcelona*, 2 volums. Barcelona.
- BORDAS TISSIER, A. i TORRES GARCIA, G. 2006. *Memòria conjunta de les intervencions arqueològiques a: Ampliació de l'avinguda Cambó. Ciutat Vella, Barcelona (codi MHCB: 18/01; 02/02); Ampliació de l'avinguda Cambó/Gombau 1-3. Ciutat Vella, Barcelona (codi MHCB:61/02)*. Lliurat al Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya. Inèdit.
- CARANDINI, A. 1997. *Historias en la tierra. Manual de excavación arqueológica*. Crítica. Barcelona.
- CIRICI, A. 1979. *Barcelona pam a pam*. Teide. Barcelona.
- FABRE, J. i HUERTAS CLAVERIA, JM. 1977. *Tots els barris de Barcelona. Volum V: L'Eixample i la Barcelona Vella*. Edicions 62. Barcelona.
- FÀBREGAS i ESPADALER, M. 2002. *Memòria tècnica del sondeig arqueològic realitzat al nord del solar de Fonollar, 13 (Barcelona). Octubre del 1999*. Lliurat al Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya. Inèdit.
- FERRER, C. i HINOJO, E. 2003. *Informe de la intervenció arqueològica als carrers Allada-Vermell, Jaume Giralt, Pou de la Figuera i dels Metges (Barcelona). Desembre 2002-Abril 2003*. Lliurat al Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya. Inèdit.
- GARCIA ESPUCHE, A.; i GUÀRDIA BASSOLS, M. 1986. *Espai i societat a la Barcelona preindustrial*. Edicions de la Magrana. Barcelona.
- GRANADOS, J. O., coord. 1989. *Sondeig arqueològic a l'avinguda Cambó (Barcelona). 1984-1985*. Lliurat al Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya. Inèdit.
- GRANADOS, O. 1991. "Estructura urbana de la ciutat romana". A: *Història de Barcelona. Volum 1. La ciutat antiga*. Dirigit per Sobrequés i Callicó, Jaume. Enciclopèdia Catalana i Ajuntament de Barcelona. Barcelona. Pàg. 139-201.
- GUÀRDIA, M.; i GARCIA ESPUCHE, A. 1992. "Consolidació d'una estructura urbana; 1300-1516". A: *Història de Barcelona. Volum 3: La ciutat consolidada (segles XIV i XV)*. Dirigit per Sobrequés i Callicó, Jaume. Enciclopèdia Catalana i Ajuntament de Barcelona. Barcelona. Pàg. 35-72.
- HARRIS, Edward C. (1979): *Principles archaeological stratigraphy*. Academic Press Limited. London.

HUERTAS, J. 2000. *Memòria de la intervenció arqueològica al solar de Jaume Giralt 4-10 (Barcelona)*. Lliurat al Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya. Inèdit.

HUERTAS, J. 2003. *Memòria de la intervenció arqueològica al solar Fonollar / Gombau (Barcelona)*. Lliurat al Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya. Inèdit.

HURTADO, V.; MESTRE, J.; i MISERACHS, T. 1995. *Atles d'història de Catalunya*. Edicions 62. Barcelona.

PIERA i SANCERNI, J. 2000: *Memòria tècnica de la intervenció arqueològica al Carrer Fonollar, 13 (Barcelona)* Lliurat al Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya. Inèdit.

PUJADES, J. 2007. "Balanz anual de l'activitat arqueològica a la ciutat" a *Quaderns d'arqueologia i història de la ciutat de Barcelona. Època II. Any 2007. N.03*. Museu d'Història de la Ciutat, Institut de Cultura, Ajuntament de Barcelona.

## ANNEXES

- Repertori estratigràfic

<b>Fitxa d'Unitat Estratigràfica: Sant Pere Mitjà 73-87, 54-62</b>			<b>UE : 100</b>
<b>Sector:</b> Rasa 1	<b>Codi MHC:</b> 074/08	<b>Cronologia:</b> Segle XX	
<b>DEFINICIÓ :</b>	Paviment del carrer actual.		
<b>DESCRIPCIÓ :</b>	Superficial format per lloses rectangulars de 60x30x7 cm de granit. Cota inicial: 9,8 m s.n.m.		
<b>MATERIAL DIRECTOR :</b>			
<b>SEQÜÈNCIA FÍSICA :</b>	<b>Igual a</b>		<b>Equivalent a</b>
	<b>Rebleix a</b>		<b>Es reblert per</b>
	<b>Cobreix a</b>	101	<b>Es cobert per</b>
	<b>Talla a</b>		<b>Tallat per</b>
	<b>Es recolza a</b>		<b>Se li recolza</b>
	<b>S'entrega a</b>		<b>Se li entrega</b>

<b>Fitxa d'Unitat Estratigràfica: Sant Pere Mitjà 73-87, 54-62</b>			<b>UE : 101</b>	
<b>Sector:</b> Rasa 1	<b>Codi MHC:</b> 074/08	<b>Cronologia:</b> Segle XX		
<b>DEFINICIÓ :</b>	preparació de paviment			
<b>DESCRIPCIÓ :</b>	Formigó, 10 i 38 cm. Cota inicial: 9,73 m s.n.m.			
<b>MATERIAL DIRECTOR :</b>				
<b>SEQÜÈNCIA FÍSICA :</b>	<b>Igual a</b>		<b>Equivalent a</b>	
	<b>Rebleix a</b>		<b>Es reblert per</b>	
	<b>Cobreix a</b>	102	<b>Es cobert per</b>	100
	<b>Talla a</b>		<b>Tallat per</b>	
	<b>Es recolza a</b>		<b>Se li recolza</b>	
	<b>S'entrega a</b>		<b>Se li entrega</b>	

<b>Fitxa d'Unitat Estratigràfica: Sant Pere Mitjà 73-87, 54-62</b>			<b>UE : 102</b>	
<b>Sector:</b> Rasa 1	<b>Codi MHC:</b> 074/08	<b>Cronologia:</b> Segle XX		
<b>DEFINICIÓ :</b>	Nivell d'aportació d'altres serveis			
<b>DESCRIPCIÓ :</b>	Serveis y sauló barrejat amb sorres de color marró fosc, de 13 a 25 cm de potència total. Cota inicial: 9,63 m s.n.m.			
<b>MATERIAL DIRECTOR :</b>				
<b>SEQÜÈNCIA FÍSICA :</b>	<b>Igual a</b>		<b>Equivalent a</b>	
	<b>Rebleix a</b>		<b>Es reblert per</b>	
	<b>Cobreix a</b>	103	<b>Es cobert per</b>	101
	<b>Talla a</b>		<b>Tallat per</b>	
	<b>Es recolza a</b>		<b>Se li recolza</b>	
	<b>S'entrega a</b>		<b>Se li entrega</b>	

<b>Fitxa d'Unitat Estratigràfica: Sant Pere Mitjà 73-87, 54-62</b>			<b>UE : 103</b>
<b>Sector:</b> Rasa 1		<b>Codi MHCB:</b> 074/08	<b>Cronologia:</b> Segle XX
<b>DEFINICIÓ :</b>	Nivell d'aportació		
<b>DESCRIPCIÓ :</b>	nivell de sorres de color marró fort barrejat normalment amb elements actuals com escombraries i restes de runa constructiva d'entre 45 i 70 cm. Cota final: 9,38 m s.n.m. Cota final: 9,18 m s.n.m.		
<b>MATERIAL DIRECTOR :</b>			
<b>SEQÜÈNCIA FÍSICA :</b>	<b>Igual a</b>		<b>Equivalent a</b>
	<b>Rebleix a</b>		<b>Es reblert per</b>
	<b>Cobreix a</b>		<b>Es cobert per</b> 102
	<b>Talla a</b>		<b>Tallat per</b>
	<b>Es recolza a</b>		<b>Se li recolza</b>
	<b>S'entrega a</b>		<b>Se li entrega</b>

- DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

Figura 1



Traçat de la intervenció

## DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

**Foto 1**



Zona del carrer Sant Pere Mitjà on es va actuar

**Foto 2**



Cala 1, Rasa 1



### Foto 3



Cala 2, Rasa 1

### Foto 4



Cala 3, Rasa 1